

overtuigd, dat deze ook de pooten strekken, tenzij ze een prooi te dragen hebben. Over de zangvogels loopen de meeningen uiteen. Het algemeen vermoeden is echter: in den hiel gebogen met de gekromde teenen tegen de buik gedrukt. Nadere onderzoekingen zijn gewenscht.

Te 12 uur sluit de voorzitter de vergadering.

De Secretaris, C. Eijkman.

Literatuur

O. Meylan & W. Haller: Artliste der schweizerischen Vögel. Herausgegeben unter dem Protektorat des Zentralverbandes Schweizerischer Vogelschutzvereine und seiner Kantonalverbände. (Buchdruckerei Neue Aargauer Zeitung, Aarau) 1946.

Dit is een kritisch bewerkte, nauwkeurig samengestelde soortlijst van de Zwitserse avifauna, waarbij met de staatkundige grenzen strikt rekening is gehouden. In systematische volgorde worden 325 soorten opgenoemd, die met voldoende zekerheid, in Zwitserland zijn waargenomen. Hieronder telde ik 163 zekere broedvogels. Zeer beknopt wordt bij elke soort het karakteristieke van zijn voorkomen vermeld. Zeldzame of uitzonderlijke verschijningen worden in vrijwel de meeste gevallen slechts op grond van het bestaan van bewijsstukken in de lijst opgenomen, echter ontbreken de daarbij behorende data en vindplaatsen praktisch steeds, hetgeen als een gemis bij het gebruik van het boekje wordt gevoeld. De consequente wijze, waarop met twijfelachtige waarnemingen wordt afgerekend, verdient alle lof: de lijst wekt daardoor een grote mate van vertrouwen. Wanneer echter de „Waldrapp“ (*Geronticus eremita*), die reeds in de Middeleeuwen in Zwitserland schijnt te zijn uitgestorven, nog met een nummer in de lijst wordt vermeld, kan men zich afvragen, hoeveel uitgestorven broedvogels aan onze Nederlandse lijst zouden kunnen worden toegevoegd (Zeearend!). Ook de Pelikaan (hoewel zeker na 1800 geen broedvogel) had dan wel op de Zwitserse lijst mogen voorkomen. 29 voor Zwitserland twijfelachtige soorten worden in een „hypothetische“ lijst opgenoemd, hieronder bevinden zich ongetwijfeld soorten, die naar alle waarschijnlijkheid binnen afzienbare tijd in de definitieve lijst kunnen worden opgenomen: bijv. *Larus ichthyaetus*, *Dryobates leucotos*, *Luscinola melanopogon*.

In het systematisch overzicht vormen de Goudhaantjes een aparte familie (Regulidae), staande tussen de Sylviidae en de Muscipidae, ver verwijderd van de Paridae, Sittidae en Certhiidae. Door Amerikaanse auteurs en o.a. ook door Stresemann worden de Goudhaantjes tot de Sylviidae gerekend.

De Mussen (*Passer*), Rotsmus (*Petronia*) en Sneeuwvink (*Montifringilla*) staan terecht als Ploceidae vermeld, tussen Sturnidae en Fringillidae. In dit op goede gronden breken met de traditie om Goudhaantjes tot de Mezen, en Mussen tot de Vinken te rekenen, zijn de auteurs „De Nederlandsche Vogels“ vooruit! De uiterst beknopte tekst werkt in bepaalde gevallen beslist teleurstellend. Wanneer wij juist door deze lijst over bepaalde karakteristieke broedvogels willen worden ingelicht, hebben wij niets aan bijv.: Steenarend: "Brutvogel in den Alpen"; Lammergier: "Verschwunden"; Visarend: "Ob noch Brutvogel in der Schweiz?"; Ooievaar: "Nur noch wenige Horste in der Schweiz"; Auerhoen: "Brutvogel in den Alpen, Voralpen und im Jura mit ziemlich sporadischer Verbreitung", enz.

Van de broedvogels hebben o.a. de broedgevallen van de Geoorde Fuut (Sempacher See), Purperreiger (Neuenburger See) en Krooneend (Bodenmeer) voor Nederland bijzondere belangstelling. Van de Krooneend wordt vermeld, dat hij tot nu toe slechts op Duits gebied zou hebben gebroed. Uit een schrijven van

Dr Schifferli (Sempach) maak ik echter op, dat dit jaar voor het eerst op Zwitsers grondgebied een nest is gevonden. De Wulp is in Zwitserland een broedvogel van grote rietmoerassen; Kleine Pluvier en Oeverloper broeden in de rivierbeddingen. Geen broedgevallen zijn bekend van de Zwarte Stern, Tafeleend (zomerwaarnemingen nemen toe), Roek (Z-grens van verspreidingsgebied; te harde rotsachtige bodem?), Rietzanger (Z-grens van verspreidingsgebied).

Het is opvallend, hoeveel arctische vogels, waaronder ook uitgesproken zeevogels, tot in het middeneuropese hooggebergte zijn verdwaald geraakt: Alk (4); Zeekoet (2); Noordse Pijlstormvogel (2); Zwarte Zee-eend; Grote Zee-eend; Ivoorneeuw (1); Drieteenmeeuw; Paarse Strandloper.

In verband met de door de Alpen teweeggebrachte faunistische scheiding in een Midden- en Zuid-Europees gebied, wordt Zwitserland in verschillende gevallen door twee of meer geographische rassen van een soort bewoond: Zwarte- en Bonte Kraai (Tessin); Matkopmees (Rijndal, Basel (*rhenanus*); O. van Gotthard (*montanus*); Franse Alpen en Jura (*jouardi*)); Glanskopmees (Noord (*communis*)- en Zuid (*italicus*)- zijde van de Alpen); Huismus (Noord (*domesticus*)- en Zuid (*italicus*)- zijde van de Alpen).

Het is een betreurenswaardig verschijnsel, dat de Zwitserse belangstelling voor het rassen-onderzoek van hun bij uitstek belangwekkende fauna zo in gebreke is gebleven; geen enkel Zwitsers subspecifiek onderzoek kon ik in de lijst verwerkt vinden. Het gevolg is, dat het onbekend is tot welke subspecies o.a. de volgende Zwitserse broedvogels behoren: Havik, Slechtvalk, Kerkuil, Grote Bonte Specht, Groene Specht, Ekster, Pimpelmees, Boomklever, 2 soorten Boomkruipers, Waterspreuw. Wij hopen met den auteur, dat deze lijst tot een opwekking tot deze studie moge bijdragen.

(K. H. Vooûs Jr, Zoölogisch Museum, Amsterdam.)

P. Jespersen: The breeding birds of Denmark, with special reference to changes during the last century. Illustrated by J. Larsen. Published by the Danish Section of the International Committee for Bird preservation. Copenhagen (E. Munksgaard) 1946. 80 pag.

Dit smakelijk uitgegeven boekje blijkt speciaal geschreven te zijn om buitenlanders in te lichten over de verspreiding van de broedvogels in Denemarken. Dat dit zeer gewenst is, blijkt direct uit de geographische ligging van dit land, dat niet alleen de N.W. uitlooper is van het Middeneuropese fauna-gebied, maar dat tevens de verbinding vormt van Midden-Europa met het noordelijke Skandinavische element. Het eiland Bornholm, gelegen in de Oostzee aan de Z.O.-punt van Zweden, behoort weliswaar staatkundig tot Denemarken; zoögeographisch is het een uitloper van het Noord-Skandinavische gebied.

De systematische lijst van broedvogels is in een eenvoudige maar duidelijke stijl gehouden. Leerzame kaartjes, die meestal de artikelen van den schrijver in het Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. begeleiden, ontbreken in dit boekje en worden als een gemis gevoeld; wij begrijpen echter dat de toevoeging van verspreidingsgebied-kaartjes, in verband met praktische bezwaren, de kosten van deze uitgave zeer zouden hebben verhoogd.

In het tweede hoofdstuk worden de behandelde broedvogels samengevat naar gelang van hun meer of minder regelmatig voorkomen; in de hier blijkende toename of afname van verscheidene soorten kan een parallel worden vastgesteld met gelijksoortige veranderingen van de broedvogelstand in Nederland. Er volgt: een speciale lijst van twijfelachtige broedvogels (waaronder Boomkruiper (*brachydactyla*) Vuurgoudhaantje, Matkopmees, Sprinkhaanrietzanger); een lijst van verdwenen (o.a. Scharrelaar (!), Hop, Kraanvogel), of sterk in aantal afnemende (o.a. Raaf, Buiterd, Havik, Ooievaar (!), Goudpluvier) broedvogels;

een lijst van in aantal sterk vooruitgaande broedvogels (Zwarte Mees, Grauwe Kuikendief, Tafeleend, Geoorde Fuut); in recente tijd gevestigde broedvogels (immigranten) (o.a. Krooneend, Kuifeend, Mantelmeeuw, Drieteenmeeuw, Alk, Zeekoet); een lijst van exceptionele broedvogels (o.a. Zwarte Wouw, Grote Trap, Steppenhoen); een lijst van vogels, waarvan tot nu toe slechts broedpogingen werden vastgesteld (o.a. Keep, Beflijster, Lepelaar, Oeverloper, Tortel), tenslotte een discussie van broedvogels, die scherp omliggende gebieden in Denemarken bewonen, waarop hieronder nog even wordt teruggekomen.

De geografische situatie van Denemarken doet duidelijk zijn invloed gevoelen op de verspreiding van enkele broedvogelrassen: van enkele soorten worden twee ondersoorten, een middeneuropese (westelijke of zuidelijke) en een skandinavische (oostelijke of noordelijke) aangetroffen in de daarvoor in aanmerking komende gebieden, die in de regel door de Grote Belt duidelijk als West. en Oost-Denemarken van elkaar zijn te scheiden: Zwarte Kraai (*corone*)-Bonte Kraai (*cornix*); Goudvink (*minor* = \pm *europaea*)-*pyrrhula*); Kauw (*spermologus* - *monedula*); Boomklever (*sordidior* - *szolcmani*); Kleine Mantelmeeuw (*intermedius* - *fuscus*). Het verschijnsel kan ook soorten betreffen: Nachtegaal (*megarhyncha* - *luscinia*); Boomkruiper (*brachydactyla* - *familiaris*). Van verscheidene broedvogels is het bekend, dat zij tijdens de 19de of 20ste eeuw zich vanuit Duitsland in Denemarken (eerst in Z-Jutland) hebben gevestigd: o.a. Kerkuil \pm 1800; Wielewaal \pm 1850; Tjiftjaf \pm 1850; Zwarte Mees \pm 1850; Kuifmees \pm 1890; Grauwe kuikendief \pm 1890; Grote Gele Kwikstaart \pm 1920; Goudvink (*minor*) \pm 1920.

Vanuit Zweden is met zekerheid de Grote Goudvink (*pyrrhula*) geïmmigreerd, (1934 Bornholm; later Seeland).

Betreuenswaardig is het te vernemen, dat juist als in Nederland, verscheidene soorten door menselijke achtervolging als broedvogel in Denemarken zijn uitgestorven of practisch verdwenen, o.a. Raaf (nog broedvogel!), Oehoe (tot 1891), Zeearend (tot 1912), Wouw, Visarend, Zwarte Ooievaar, Grauwe Gans. Daar tegenover schijnen thans Knobbelzwaan, Bergeend en Kluit door deugdelijke bescherming zich als broedvogels te kunnen handhaven. Door uitbreiding van de sparrén-aanplant op Jutland en de daarmee gepaard gaande bebossing en cultivering van moerasige wilde gebieden is het broedgebied van verscheidene soorten, die in het algemeen blijk geven een slachtoffer te zullen worden van de menselijke cultuur, verontrustend ingekrompen: o.a. Goudpluvier, Bosruiter, Watersnip, Grutto, Zwarte Stern, Korhoen. Daarentegen hebben andere soorten de gelegenheid gehad zich in de nieuwe naaldhout-plantages snel over een groot deel van Jutland uit te breiden: o.a. Gaai, Goudhaantje, Koolmees, Zwarte Mees, Grote Bonte Specht, Ransuil.

In totaal worden 217 Deense broedvogels opgesomd; hierin zijn echter zeker 30 aan twijfel onderhevig.

Belangwekkend is het ten slotte te weten, dat tijdens de strenge winters van 1940—1942 voornamelijk dezelfde soorten als in Nederland het meest van de koude geleden hebben en in aantal sterk zijn achteruit gegaan: Houtduif, Steenuil, Ijsvogel, Winterkoning, Grote Gele Kwikstaart, Alk (!); de Groene Specht wordt als zodanig niet genoemd.

Door de aardige, tussen de tekst verspreid staande, schetstekeningetjes doet het boekje enigszins denken aan de bundel jaarverslagen van de Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Vögels.

Zoals uit het bovenstaande blijkt verschaft dit boekje ons een belangrijke aanvulling op de kennis van de verspreiding van de vogels in Europa. Het ware te wensen, dat van elk land een zodanig helder en kort samengevat overzicht bestond.

(K. H. V o o u s Jr, Zoölogisch Museum, Amsterdam.)